Concept Energie Agenda Oudewater

De duurzame ambitie van Oudewater is in het Coalitieprogramma 2018-2022 omschreven als het reduceren van de CO2-uitstoot in 2030 met 50% t.o.v. 1990. Met deze ambitie volgt Oudewater de landelijke ambities. Daarnaast zijn inmiddels de landelijke doelstellingen geconcretiseerd o.a. in het concept Klimaatakkoord; hiermee wordt duidelijk welke landelijke verplichtingen op Oudewater afkomen.

Met de concept Agenda Energie Oudewater willen we inzicht geven in de stappen die de gemeente Oudewater moet zetten binnen de energietransitie, welke onderdelen opgepakt moeten worden en welke inspanningen daarvoor nodig zijn; deze zullen vervolgens in het Actieplan Energie worden uitgewerkt.

1. Gemeentelijke ambities

Coalitieakkoord Oudewater

De ambities op het gebied van energie van Oudewater worden in het collegeakkoord als volgt benoemd:

Duurzaam Oudewater
De gemeente Oudewater staat voor de grote klimaatopgave. Hoe geven we onze stad door aan de volgende generaties? Het kabinet Rutte III heeft zich een helder doel voor ogen gesteld: 50% minder uitstoot van CO2-uitstoot in 2030. De coalitie faciliteert dat deze doelstelling wordt gerealiseerd in onze gemeente.

Duurzaamheid en innovatie
Om een vermindering van 50% CO2-uitstoot in 2030 te verwezenlijken moet Oudewater aan de slag. Daarom wordt er een portefeuille gestart voor innovatie en duurzaamheid. Hiervoor moet een helder duurzaamheidsbeleid komen waarin de status quo beschreven wordt, evenals de uitdagingen die Oudewater zichzelf stelt, en bovenal wat ervoor nodig is om de doelstelling 50% minder CO2uitstoot in 2030 te bereiken. Dit integrale duurzaamheidsplan dient als fundament voor de acties die de komende jaren zullen worden uitgevoerd om Oudewater een duurzame toekomst te geven.

De gemeente kan dit niet alleen. Bewoners, belangenverenigingen en bedrijven worden in het opstellen en uitwerken van dit beleid als sparringpartners meegenomen.

In de komende jaren kan in uiteenlopende onderdelen van het gemeentelijk beleid een duurzaamheidsslag gemaakt worden. Voor een goede start en om dit beleid vorm te geven wordt een substantieel budget in de begroting 2019 vrijgemaakt.

Duurzaamheidsinitiatieven
De gemeente moet particuliere duurzaamheidsinitiatieven van bewoners, belangenverenigingen of ondernemingen aanmoedigen, constructief tegemoet treden, zo nodig bereidwillig faciliteren en indien nodig actief oproepen om met de duurzaamheidsopgave aan de slag te gaan.

Hierbij past het om het duurzaamheidsbeleid lokaal aan te sturen. De onderdelen van het duurzaamheidsbeleid die nu bij de ODRU liggen worden waar mogelijk en gewenst teruggebracht bij de gemeente. Binnen de ambtelijke organisatie moet voldoende expertise aanwezig zijn om het duurzaamheidsbeleid vorm te geven. In de organisatie moet een centraal aanspreekpunt voor groene initiatieven worden gerealiseerd. Dit aanspreekpunt moet ook bekend zijn bij inwoners, verenigingen, organisaties en ondernemers.

Het winnen van (schalie-)gas past niet bij de doelstelling een energie neutrale gemeente te worden. (Schalie-) Gaswinning wordt daarom niet toegestaan binnen de gemeente Oudewater.

Verduurzamen bestaande bouw
Er ligt een grote opgave om de bestaande bouw aan te passen aan de duurzaamheidsdoelstellingen. De gemeente gaat hier actief mee aan de slag.

De woningbouwvereniging wordt als eigenaar van een groot aantal woningen in de gemeente, aangesproken op haar verantwoordelijkheid in de duurzaamheidsopgave. De gemeente zal samen met de woningbouwvereniging Oudewater (WBVO) onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor warmte-

koude opslag (WKO), geothermie of andere nieuw te ontwikkelen technieken. De gemeente gaat hier zelf mee aan de slag en verduurzaamd waar mogelijk eigen gebouwen.

Particuliere huiseigenaren moeten geïnformeerd worden over de maatregelen die woningen kunnen verduurzamen zoals goede isolatie en energiebesparende en -opwekkende alternatieven. De gemeente streeft ernaar binnen vier jaar minimaal 100 woningen aardgasloos maken.

Deze coalitie is geen voorstander van zonneparken op landbouwgrond. Het college moedigt daarentegen de plaatsing van zonnepanelen op bestaande daken aan en wil daarbij graag faciliteren door vraag en aanbod in verbinding te brengen voor zonnepanelen en isolatie in Oudewater. Op daken van bedrijfspanden, stallen of huizen zijn nog vele honderden vierkante meters dak onbenut. Deze moeten eerst gebruikt worden.
De gemeente wil investeringen in duurzaamheidsmaatregelen aanmoedigen. Een mooi middel hierbij is de afschaffing/vermindering van de legeskosten. De leges op energie opwekkende of besparende maatregelen waarvoor vergunningen benodigd zijn (zoals kleine windmolens of zonnepanelen) worden teruggebracht.

Voor 2024 moeten alle daken in Nederland asbestvrij zijn. Deze dwingende maatregel kan omgezet worden in een kans op verduurzaming door bij vervanging van deze asbestdaken direct zonnepanelen te plaatsen. De gemeente faciliteert deze vervangingsuitdaging.

Energie neutrale nieuwbouw
Het is onwenselijk om nog woningen te bouwen die niet kunnen voldoen aan de duurzaamheidsopgave. Er worden geen woningen meer gebouwd die niet aan de gestelde bouweisen in het duurzaamheidsbeleid voldoen. Er worden daarom slechts nog vergunning verstrekt voor de bouw van nieuwbouwwoningen die energie-neutraal zijn of dat met kleine aanpassingen kunnen worden. Dit houdt in dat tijdens het ontwerp en de bouw van woningen reeds rekening gehouden moet worden met de mogelijkheid tot plaatsing van duurzame oplossingen zoals zonnepanelen, een warmtepomp et cetera. Het doel hiervan is om voortaan slechts nog gasloze, *nul-op-de-meter* nieuwbouw te realiseren. Om dit te bereiken wordt een duurzaamheidstoets in de bouwvergunning opgenomen. Gasloze woningbouw wordt de norm.

Particuliere windmolens
Zonnepanelen kennen een nadeel in de pieklevering. Om de energieproductie te balanceren moeten op lokaal niveau aanvullend op zonnepanelen andere energiebronnen worden aangesproken. De gemeente werkt bij voldoende draagvlak mee aan de realisatie van kleine, particuliere windmolens in het buitengebied. Experimenten hiermee laten positieve resultaten zien. De schaal van de molen moet zodanig zijn dat deze in verhouding is met lokale bebouwing en beplanting. De gemeente brengt investeringsmogelijkheden in deze molens onder de aandacht van bewoners van het buitengebied, faciliteert deze investeringen in haar vergunningenbeleid en komt de bouw van deze molens tegemoet in het verlagen van de leges.

In een parapluplan zullen we, waar van toepassing, in één klap toekomstige bestemmingsplanwijzigingen (met hoge leges kosten) overbodig maken. Aan de volgende voorwaarden moet voldaan worden:
- De windturbines worden geplaatst op bestaande bouwpercelen
- aangetoond dient te worden dat de windturbines landschappelijk goed inpasbaar zijn
- de landschappelijke en natuurlijke waarden en die van grenzende gronden aan het bouwperceel met de bestemming 'Agrarisch met waarden - Natuur- en landschapswaarden' en 'Natuur', worden niet onevenredig aangetast.

Samenhang omgevingswet
De aanpak van de concept Energie Agenda is in lijn met de aanpak die wordt nagestreefd in de omgevingswet. Verschillende onderdelen van de concept Energie Agenda (bijv. de transitievisie) zullen op termijn worden verankerd in de omgevingsagenda Oudewater.

Lokale initiatieven
Naast alle verplichtingen en ambities loopt er ook een aantal initiatieven. Momenteel wordt de pilot Stimuleren duurzame lokale initiatieven 2017-2018 voortgezet. Tevens wordt gewerkt aan de richtlijn hoe Oudewater initiatieven zal ondersteunen in de komende periode en wat eventuele subsidiemogelijkheden voor de aankomende jaren zijn.

2. Landelijke verplichtingen

Vanuit landelijke ontwikkelingen komen diverse opgaven op Oudewater af. De wijze van samenwerking en de doelen van de energietransitie zijn uitgewerkt in het concept Klimaatakkoord, dat naar verwachting in de eerste helft van 2019 getekend gaat worden. Het akkoord is hiermee op dit moment nog niet bindend, wel is duidelijk welke richting ons land opgaat en waar Oudewater zich op moet/wil voorbereiden. Het centrale doel van het concept Klimaatakkoord is om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Om dit te bereiken moeten gemeenten:

- Afspraken maken over duurzame energieopwekking binnen de Regionale Energie Strategie (RES). De landelijke opgaaf voor het opwekken van duurzame elektriciteit is 42 terawattuur (TWh) (35 TWh grootschalig en 7 TWh kleine zonnestroominstallaties). Deze opgaaf zal worden verdeeld over 30 aangewezen RES-samenwerkingsverbanden. Binnen deze zogeheten RESsen worden in de regio onderlinge afspraken gemaakt over de hoeveelheid en de verdeling van energieopwekking in de regio. De hoeveelheid duurzame elektriciteit die in Oudewater minimaal opgewekt moet worden is dus afhankelijk van het definitieve bod van de RES-U16. Dit is voorzien in april 2020. Gemeenten kunnen ervoor kiezen om op grond van eigen ambities extra energieopwekking te realiseren. Oudewater heeft op dit moment geen aanvullende ambities gedefinieerd.
- Naast een opgave voor elektriciteit, moeten gemeenten ook de overgang naar een CO2-neutrale warmtevoorziening vormgeven. Uiterlijk eind 2021 moet deze transitievisie Oudewater vastgesteld zijn. Het beschrijft een overzicht van de warmtealternatieven per wijk met het tijdpad waarop wijken van het aardgas zullen worden afgesloten. Tevens moeten hierbij voor wijken die voor 2030 gepland staan om van het aardgas af te gaan, de warmteplannen dan bekend zijn. (Het onderzoek naar warmte-koude-opslag dat in het coalitieakkoord staat beschreven is input voor de transitievisie warmte.)
- Vanuit de warmtevisie wordt per wijk een uitvoeringsplan (eerder warmteplan geheten) gemaakt waarin wordt beschreven hoe de gebouwde omgeving kan overstappen op duurzame warmte. Ook wordt hierin inzicht geboden in de maatschappelijke kosten en baten en in de integrale kosten voor de eindverbruikers. Deze plannen worden gemaakt op basis van de fasering binnen de warmtevisie, waarbij rekening gehouden moet worden met een termijn van 8 jaar voordat een wijk van het gas afgaat. Dit betekent dat wijken die voor 2030 van het gas af gaan eind 2021 een warmteplan moeten hebbe.
- Al deze ontwikkelingen moeten in nauwe samenwerking met de samenleving worden gemaakt. Zowel de inpassing van de opwekkingsmogelijkheden, als de warmtetransitie raakt mensen in hun leefomgeving of zelfs in hun eigen wijk of woning. Tevens wordt in het concept Klimaatakkoord gesteld: *Het vroegtijdig betrekken van de omgeving in en rond de wijk zorgt ervoor dat verschillende perspectieven, kennis en creativiteit snel op tafel komen. Een goed ingericht participatieproces draagt op die manier bij aan kwalitatief betere besluitvorming en kan daarmee ook helpen om de acceptatie van de maatregelen uit de wijkgerichte aanpak te vergroten. Om die reden is het belang van goede participatie vastgelegd in de Omgevingswet. De RES en transitievisies warmte zullen worden geborgd in met name de gemeentelijke omgevingsvisies, programma's en omgevingsplannen.*

- Wat niet verplicht is maar wel door veel gemeentes wordt ontwikkeld en gezien de ligging en karakteristieken van Oudewater sterk aan te raden is, is een afwegingskader om in afstemming met de inwoners te bepalen welke uitgangspunten gelden voor de inpassing van duurzame opwek (zoals zonneweiden en windmolens). Dit is geen landelijke verplichting, maar wel een belangrijk instrument om inzicht te verkrijgen over de afwegingen die in de samenleving spelen bij het tot stand komen van de energiedoelstellingen. Het college onderschrijft dat er behoefte is aan een dergelijk kader.

Op 14 februari 2018 hebben overheden in het *interbestuurlijke programma* met elkaar de ambities op tafel gelegd om:

- Het maatschappelijk vastgoed vult haar voorbeeldrol onder andere in door duurzame gebiedsontwikkeling aan te jagen
- Overheidsvastgoed wordt in tranches verduurzaamd gericht op een energieneutrale voorraad in 2040.
- *Een nog te maken beslispunten binnen de VNG*: Gemeenten brengen uiterlijk 1 mei 2019 hun vastgoedportefeuille in kaart en voorzien deze van een aanpak waaruit blijkt dat het eigen vastgoed de komende jaren in tranches wordt verduurzaamd richting energieneutraal (VNG).

Bijlage 1 toont bovenstaande verplichtingen in de tijd.

3. Onderdelen concept Energie Agenda

Vanuit het coalitieprogramma en de landelijke verplichtingen zien de onderdelen van de concept Energie Agenda er als volgt uit:

	Coalitie akkoord	Landelijke verplichting
Duurzaam Oudewater: 50% reductie CO2 t.o.v. 1990		
Opstellen beleid om de doelstellingen te realiseren (hieronder valt het niet toestaan van de winning van (schalie-)gaswinning binnen de gemeente Oudewater en de doelgroepen mobiliteit, landbouw en industrie)	x	
Energie- initiatieven uit de samenleving		
Ondersteunen lokale collectieve energie-initiatieven Oudewater op gemeentelijk, buurt, wijk en dorpsniveau. Ondersteunen en professionaliseren regionale samenwerking energie-initiatieven	x	x
Verduurzamen bestaande bouw		
Informeren, aanmoedigen, constructief tegemoet treden en faciliteren van duurzaamheidsinitiatieven van bewoners, belangenverenigingen of ondernemingen (communicatie)	x	
Samenwerking partners zoals Woningraat in de verduurzaming van de bestaande bouw	x	x
Onderzoek en begeleiding fondsen en subsidies (bv. revolverend fonds) t.b.v. de ambitie om 100 woningen aardgasloosvrij te maken in deze coalitieperiode	x	
Verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed waar mogelijk (Opstellen plan van aanpak verduurzaming maatschappelijk vastgoed)	x	x
Aanmoedigen van zonnepanelen op bestaande daken, faciliteren vraag en aanbod en vervangingsuitdaging asbest	x	
Opstellen transitievisie warmte (hieronder valt het onderzoek naar (WKO), geothermie of andere nieuw te ontwikkelen technieken)	deels	x
Opstellen uitvoeringsplannen (warmteplan per wijk)		x
Energieloket als centraal advies/aanspreekpunt voor inwoners	x	x
Energie neutrale nieuwbouw		
Energieneutrale nieuwbouw	x	
Aardgasloze woningbouw is de norm	x	x
Grootschalige Energie opwek, (hieronder vallen de zonneweiden en particuliere windmolens)		
Samenwerken in de regio aan een Regionale Energie Strategie voor elektriciteit en warmte		x
Opstellen afwegingskader, het opstellen van een parapluplan is hiervan onderdeel	x	x

Bovenstaande onderdelen en inspanningen leveren bijdragen aan de gemeentelijke en landelijke doelstellingen om 50% minder uitstoot CO2 te realiseren in 2030 .

4. Voorstel aanpak

In de voorbereiding van de Junibrief zal het college voorgelegd krijgen welke onderdelen wanneer opgepakt worden. De uitkomst wordt opgenomen in de junibrief en besproken in het forum van 28 mei.

Op basis hiervan wordt het concept Energie Agenda voor de komende periode opgesteld.
Hierin zullen o.a. de volgende zaken met de samenleving worden vastgesteld:

1. Stand van zaken, inzicht in de omvang van de opgaaf: onderzoek naar warmtegebruik, CO2 uitstoot etc. gegevens uit de klimaatmonitor, op basis van de indeling van de klimaatmonitor: Woningen, Mobiliteit, Publieke Dienstverlening, Commerciële Dienstverlening en Industrie en Landbouw
2. Landelijke ontwikkelingen en de taken die op gemeenten afkomen
3. Visie, ambitie en beleidskader
4. Aanpak en proces: een uitvoeringsplan met daarin globale tussendoelen in periodes van 4 jaar tot 2050, de rol van de gemeente, overall-strategie, projecten,
5. Organisatie en financiën

Bij het opstellen van de Actieplan Energie wordt de lokale samenleving betrokken. Het uitgangspunt is om 1 a 2 bijeenkomsten te faciliteren met bewoner, bedrijven en agrariërs.

Uitgangpunten (voor zover nu bekend)
Vanuit het college bestaan de volgende uitganspunten met betrekking het energieplan:

- Lokaal eigenaarschap/lokaal profijt, de energie die nodig is wordt zo veel mogelijk binnen de gemeente duurzaam opgewekt door de eigen inwoners, bedrijven en lokale partijen (Duurzaamheidsprogramma 2017-2018, gemeente Oudewater).
- Iedereen doet en komt mee: initiatief en (mede-)eigenaarschap van bewoners en ondernemers wordt gestimuleerd. Vanuit haar regierol zorgt de gemeente ervoor dat iedereen kan meekomen en dat oplossingen toegankelijk zijn voor alle inwoners en ondernemers.
- Nabijheid van warmte wordt onderdeel van de ruimtelijke afweging waar te bouwen.

Aanvullende uitgangpunten:

- De energietransitie wordt ontwikkeld op basis van onafhankelijk onderzoek en lokale participatie, waarbij de warmtealternatieven worden gebaseerd op bewezen technieken omwille van leveringszekerheid en vergunningverlening, te allen tijde openstaand voor innovatieve alternatieven.
- Lokaal en gebiedsgericht: het streven is om de warmtetransitie zo veel mogelijk lokaal te laten plaatsvinden, zodat de baten lokaal terechtkomen.

Randvoorwaarden voor de energietransitie
Zaken die in bredere context van de energietransitie opgepakt moeten worden zijn:

- Informeren samenleving & communicatiestrategie: de ervaring leert dat mensen geïnformeerd moeten worden over de bredere context van de energietransitie voordat ze stappen zetten. Tevens moet de samenleving tijdig worden geïnformeerd over de investeringen die gemaakt kunnen worden (zgn. no-regret maatregelen[1]) en investeringen waarmee beter kan worden gewacht tot er eventueel betere oplossingen worden ontwikkeld. Dit geldt zowel lokaal als regionaal en nationaal.
- Verkennen en ontwikkelen financiële oplossingen: de energietransitie vraagt om investeringen vanuit de samenleving, waarbij financiering voor en subsidies aan bewoners en collectieven onderdeel is. Naast nationale en regionale ontwikkelingen zijn er ook lokale oplossingen nodig, mede omdat zo lokaal eigenaarschap gestimuleerd wordt (sluit aan bij de motie 12 november).

[1] No-Regret/ geen spijt maatregelen zijn die investeringen die de samenleving kan maken met verminderd risico op betere (collectieve) oplossingen in de nabije toekomst; veelal investeringen in isolatie en energiezuinige apparatuur.

5. Rol gemeente

De energietransitie kan alleen in gezamenlijkheid worden bereikt. Dit vraagt van de gemeente om samenwerking, om communicatie en participatie met verschillende partners en stakeholders. De verduurzaming van gebouwen zal door bewoners en bedrijven zelf ter hand worden genomen, een grote rol voor de gemeente ligt hiermee bij het ondersteunen en faciliteren van lokale initiatieven (sluit aan bij bestaande gemeentelijke ambities).

In de uitvoering van de energietransitie heeft de gemeente vanuit de nationale overheid een regierol gekregen. Deze regierol is groot, zowel qua proces, de uitvoering als het creëren van draagvlak onder bewoners. De gemeente stuurt het proces en de organisatie van de energieopwekking, de warmtevisie en in een later stadium van de warmteplannen. Daarnaast heeft de gemeente een duidelijke rol bij het borgen van publieke belangen die in meer of mindere mate door de energietransitie beïnvloed (kunnen) worden. De gemeente brengt partijen bij elkaar, geeft richting, bevordert onafhankelijke voorlichting en onderzoekt mogelijkheden om de overgang betaalbaar te houden. De gemeente vervult ook een voorbeeldrol, door de kansen van eigen vastgoed te benutten.

Tijdens het opstellen van de warmtevisie gaat de gemeente actief in overleg met andere gemeenten, de VNG en regio's om kennis te delen en te leren van elkaar. Kennis delen via het kennis en leerprogramma Aardgasvrije Wijken en Expertise Centrum Warmte.

6. Financiële gevolgen

De aankomende jaren zijn de inspanningen in de programmabegroting Ouderwater 2019-2022 begroot op:

- 2020 € 30.000
- 2021 € 35.000
- 2022 € 85.000

De invulling van de Landelijke verplichtingen en invulling van het Coalitieprogramma leiden tot onderstaande inschatting van financiële benodigde middelen voor de aankomende jaren. Hierin zijn personele capaciteit en werkbudgetten samengevoegd, voor het onderscheid zie bijlage 2.

Inschatting financiële benodigde middelen

	2020	2021	2022	2023
Duurzaam Oudewater: 50% reductie CO2 t.o.v. 1990				
Opstellen beleid om de doelstellingen te realiseren (hieronder valt het niet toestaan van de winning van (schalie-)gaswinning binnen de gemeente Oudewater en de doelgroepen mobiliteit, landbouw en industrie)	28.500	16.000	16.000	16.000
Energie- initiatieven uit de samenleving				
Ondersteunen lokale collectieve energie-initiatieven Oudewater op gemeentelijk, buurt, wijk en dorpsniveau. Ondersteunen en professionaliseren regionale samenwerking energie-initiatieven	44.000	28.000	20.000	20.000
Verduurzamen bestaande bouw				
Informeren, aanmoedigen, constructief tegemoet treden en faciliteren van duurzaamheidsinitiatieven van bewoners, belangenverenigingen of ondernemingen (communicatie)	34.000	34.000	34.000	34.000
Samenwerking partners zoals Woningraat in de verduurzaming van de bestaande bouw	12.000	8.000	8.000	8.000
Onderzoek en begeleiding fondsen en subsidies (bv. revolverend fonds) t.b.v. de ambitie om 100 woningen aardgasloosvrij te maken in deze coalitieperiode	25.000	15.000	15.000	15.000
Verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed waar mogelijk (Opstellen plan van aanpak verduurzaming maatschappelijk vastgoed)	12.500	0	0	0
Aanmoedigen van zonnepanelen op bestaande daken, faciliteren vraag en aanbod en vervangingsuitdaging asbest	21.000	21.000	21.000	21.000
Opstellen transitievisie warmte (hieronder valt het onderzoek naar (WKO), geothermie of andere nieuw te ontwikkelen technieken)	18.000	38.000	8.000	8.000
Opstellen uitvoeringsplannen (warmteplan per wijk)	0	0	13.000	13.000
Energieloket als centraal advies/aanspreekpunt voor inwoners	9.000	9.000	9.000	9.000
Energie neutrale nieuwbouw				
Energieneutrale nieuwbouw	8.000	8.000	8.000	8.000
Gasloze woningbouw is de norm	4.000			0
Grootschalige Energie opwek, (hieronder vallen de zonneweiden en particuliere windmolens)				
Samenwerken in de regio aan een Regionale Energie Strategie voor elektriciteit en warmte	31.500	15.500	15.500	15.500
Opstellen afwegingskader, het opstellen van een parapluplan is hiervan onderdeel	20.000	10.000	0	0
Totaal	**267.500**	**202.500**	**167.500**	**167.500**

Budget revolverend fonds		**250.000**	**250.000**	

* De bestaande ondersteuning van lokale collectieve energie-initiatieven wordt buiten deze begroting gelaten, aangezien deze reeds structureel beschikbaar is.

Bijlage 1 Onderdelen in de tijd

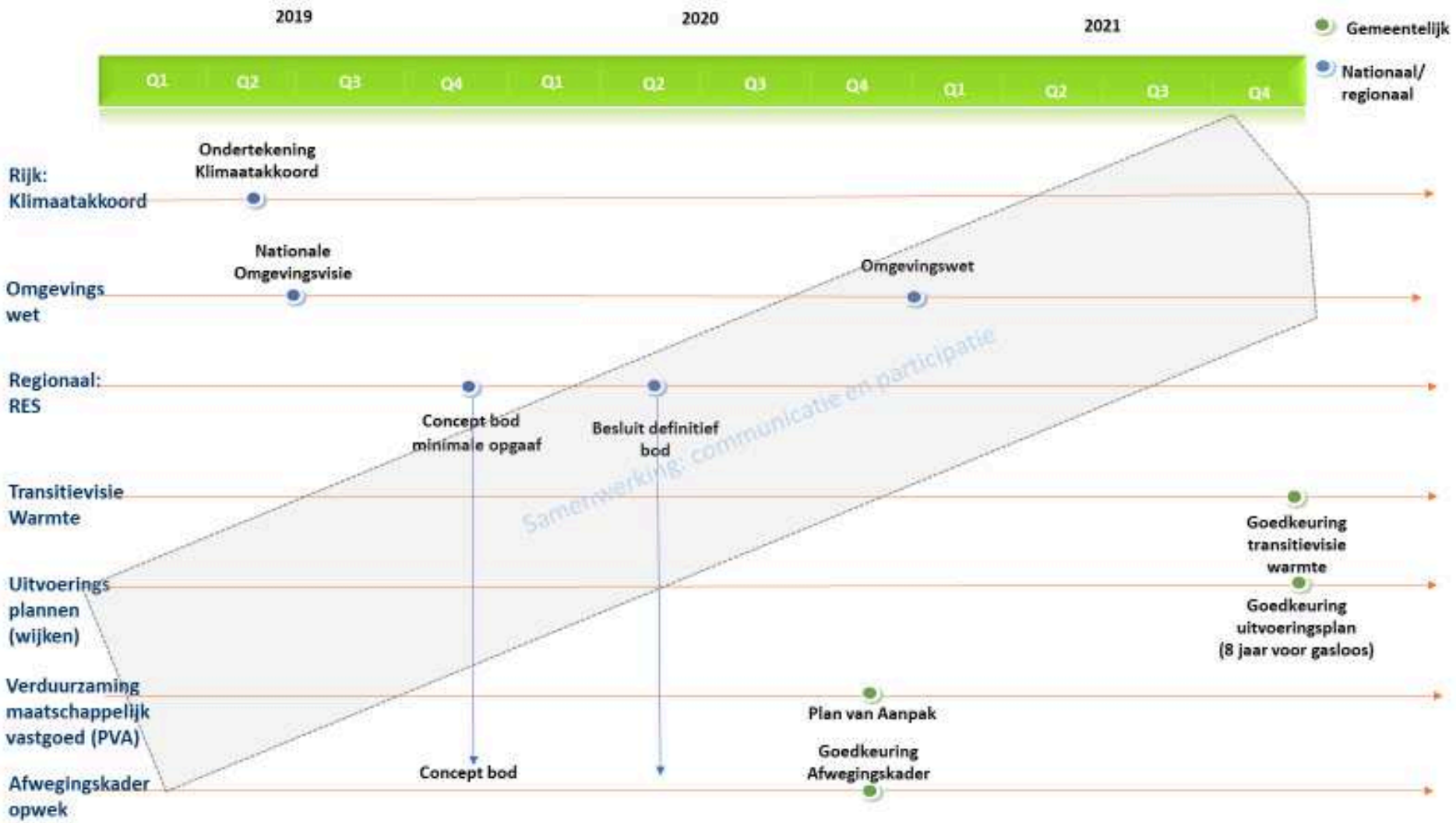

Bijlage 2 personele capaciteit en werkbudget

2020		**2021**		**2022**		**2023**	
Personeel	Werkbudget	Personeel	Werkbudget	Personeel	Werkbudget	Personeel	Werkbudget
125.000	142.500	121.000	81.500	121.000	46.500	121.000	46.500